

3 בדצמבר 2017

לכבוד

ח"כ ישראל אייכלר

יו"ר הוועדה המיוחדת לפניות הציבור

שלום רב,

הנדון: המכון הרפואי לבטיחות בדרכים

אנו מודים לוועדה על הקדשת הדיון לרגל יום זכויות האדם הבינלאומי לנושא זכויות הנהגים המופנים למכון הרפואי לבטיחות בדרכים (מרב"ד).

המרב"ד הוא יחידת סמך של משרד הבריאות שעורך בדיקות רפואיות ומבדקים פסיכולוגים כדי לבדוק כשירות לנהיגה. נשלחים אליו מי שמבקש רשיון נהיגה לרכב ציבורי ולרכב משא כבד, וכן נהגים שהיו מעורבים בתאונות עם נפגעים או בתאונות רבות, נהגים שהורשעו בשימוש בסמים או באלכוהול, קשישים, נכים ונכי משהב"ט, ומי שיש לו בעיות רפואיות או נפשיות. הגורמים המפנים למרב"ד הם רשות הרישוי, בתי המשפט, המשטרה, ביטוח לאומי, משרד הביטחון ורופאים ומוסדות רפואיים. מסמך זה עוסק בעיקר בקבוצת הנהגים או מבקשי הרישיון של מי שעבר משבר רפואי או נפשי והופנה ע"י רופא או מוסד רפואי.

במסגרת מסמך זה נפרט מספר כשלים ודרכי פעולה, שאנחנו סבורים שיש לתקן לאלתר בפעילות המרב"ד. מדובר בעניינים שהגם שהם פרוצדוראליים השפעתם על זכויות האדם של המופנים למרב"ד מכרעת. ראוי לציין שלגבי מרבית הנקודות שיפורטו להלן נוהלו דיונים משך שנים רבות. רבות מן הנקודות אף עמדו לביקורת של מבקר המדינה וגופי ביקורת נוספים. למרות כל אלה עד היום לא התחולל שינוי של ממש בפעילות המרב"ד והחוויה של הנהגים המופנים למכון היא חוויה קשה.

מפניות של רופאים לאגודה לזכויות האזרח למדנו, שרופאים שרואים פעם אחר פעם את מסלול הייסורים שבו צועדים מטופליהם בעקבות דיווח למרב"ד מוצאים עצמם בדילמה קשה, ויש בהם שבותרים שלא לדווח כלל למרב"ד אודות המטופלים, כדי לא לפגוע בקשר הטיפולי. האופן שבו מתנהל המרב"ד, עלותן הגבוהה של האגרות, מיקום הסניפים והצפיפות בהם, משך הזמן שלוקח כל שלב בהליך וחוסר השקיפות בהליך, יכולים לבדם לגרום לרופא אי נוחות רבה עת עולה הצורך לדווח על מטופל. רופאים שכאלה נתונים לביקורת רבה. ואולם, שעה שהמערכת אליה נשלח המטופל ע"י הרופא היא מערכת הרצופה בהתנהלות לא צודקת ובעלת עיוותים קשים, אין די בחידוד הנחיות לרופאים לגבי חוות הדיווח. רופאים חוזרים ומלינים על כך שהצורך לדווח מעמיד אותם בדילמה אתית. הדילמה מתחזקת מאוד כאשר הדיווח מעמיד את המטופלים שלהם בפני מערכת פוגענית.

להלן מספר נקודות הדורשות שינוי משמעותי בהתנהלותו של המרב"ד:

סניפים מועטים ושעות קבלת קהל מצומצמות

למרב"ד שני סניפים בלבד – בתל אביב ובחיפה, שפתוחים לקבלת קהל שעתיים בשבוע כל אחד. העומס בסניפים עצום. זמן הטיפול בפניות ובהפניות הוא ארוך מאוד. אדם שחווה משבר רפואי או נפשי עלול למצוא את עצמו נכנס להליך ההתליה והנסיון להשבת הרשיון כארבעה חודשים לאחר הדיווח, לעיתים כאשר החל שלב השיקום. ההודעה נשלחת בדואר ותור לבדיקה נקבע לזמן ארוך לאחר מכן. עד להשבת הרשיון יכולים לעבור חודשים ושנים, רק בשל אי זמינות המרב"ד וועדות הערר.

מיעוט שעות קבלת הקהל יוצר עומס רב. העומס והלחץ יוצרים אוירה קשה מאוד בקרב באי המכון וישנם נהגים המתארים את התור כשדה קרב.

המתגוררים רחוק נאלצים לנסוע לאחד מהמרכזים, לעיתים נסיעה ארוכה. המצב בעייתי במיוחד כאשר מדובר בפונים שרישיונם הותלה ואינם יכולים לנהוג. הוסיפו לכך בעיה רפואית המקשה על ניידות או על נסיעה ארוכה בתחבורה ציבורית, והרי שמיעוט הסניפים מהווה חסם של ממש למיצוי זכויותיהם של נהגים הנזקקים לאישור המרב"ד.

יש לפתוח סניפים נוספים ונגישים, הן מבחינת מיקום והן מבחינת שעות קבלת הקהל.

האגרות גבוהות

האגרות המוטלות על הפונים למרב"ד גבוהות מאוד. פונה שירצה לברר את ענייניו יאלץ לשלם מעל 600 ₪, ובמקרה של הגשת ערר האגרה גבוהה במיוחד ועומדת על מעל 1000 ₪. הנפגעים העיקריים מהאגרות הם חולים ובעלי המוגבלויות. האגרות הגבוהות מהוות חסם ממשי למיצוי זכויות מול המכון, שרבים מהפונים אליו מצויים במצב כלכלי לא טוב, לא פעם בשל אובדן הכנסה כתוצאה ממצב הרפואי או בשל הוצאות גבוהות על טיפול רפואי ועלויות התאמות נחוצות למוגבלויות. במקרים רבים אבדן הרשיון עצמו הוא הפוגע ביכולתו של אדם להתפרנס. מדובר במצב אבסורדי, בו אדם מופנה למרב"ד ע"י רופא, לעיתים אף ללא ידיעתו, ועליו לשלם אגרות בעקבות זאת.

בעקבות דיווח של רופא למרב"ד, קבלת רישיון הנהיגה יכולה לעלות לו מאות ואלפי שקלים. זהו למעשה מעין קנס המוטל על חולים ובעלי מוגבלויות בשל מחלתם.

אם כן, האגרות הנגבות במרב"ד גבוהות מדי, ויש לפעול להורידן. בנוסף, נהג שדווח ע"י רופא למרב"ד צריך להיות פטור מתשלום אגרה באופן גורף.

היעדר ייצוג משפטי

המרב"ד מאפשר לנהגים להיות מיוצגים ע"י עורכי דין. ייצוג כזה הוא יקר מאוד, ובהצטרף לעלות הגבוהה של הפנייה למרב"ד, אינו מצוי בהישג ידם של רבים מהפונים, קל וחומר בידם של מי שמצויים במשבר רפואי או נפשי. שלילת רישיון נהיגה היא פעולה שעלולה להביא לפגיעה בזכויות רבות.

האגף לסיוע משפטי במשרד המשפטים אינו מייצג את המופנים למרב"ד.

על המדינה להעמיד ייצוג משפטי למי שהופנה למרב"ד בעקבות החלטה של מי ממוסדותיה, ובהם רופאים.

אי הנמקת ההחלטה

לא אחת החלטות המרב"ד וועדות הערר שנמסרות לנהגים אינן מנומקות דיין וכוללות קביעות סתומות. כך, למשל, עלול אדם למצוא עצמו אדם עם סירוב להעניק לו את רשיונו בחזרה בשל "אי התאמה אישיותית", ללא כל הסבר ונימוק וללא פרוטוקול מצורף. נפסק פעם אחר פעם, כי כתיבת סיבה כללית ע"י המרב"ד או ע"י ועדות הערר אינה עומדת בחובת ההנמקה. היעדר נימוק אינו עומד בכללים הבסיסיים ביותר של משפט מנהלי, ומסכל את יכולתו של הפונה לערור על ההחלטה של המרב"ד או לפנות לבית המשפט בעקבות החלטת הועדה.

יש להנחות את המרב"ד ואת ועדות הערר למסור לנהגים החלטה מנומקת ומפורטת.

נודה על קיום דיון בנקודות אלה.

בכבוד רב ובברכה,

רוני פלי, עו"ד